

Uit de mest- en mineralenprogramma's

Evaluatie Actieplan Nitraatprojecten: Kennisdiffusie voor de realisatie van de Minas-eindnormen

Inleiding

In het najaar van 2003 heeft het LEI (o.b.v. drs. Floor Geerling-Eiff en drs. Francisca Hubeek) een evaluatie uitgevoerd naar de mate waarin kennis vanuit het actieplan Nitraatprojecten is doorgestroomd naar de brede praktijk: alle Minas-plichtige agrarische ondernemers in Nederland. De Erasmus Universiteit Rotterdam (in de persoon van dr. Peter van Baalen) heeft een essentiële bijdrage geleverd aan deze evaluatie bij de opzet van het onderzoek en de interpretatie van de resultaten. Doel van het actieplan dat in deze studie werd geëvalueerd, was het tot stand brengen van projecten die zich richten op het in de agrarische praktijk ontwikkelen en verspreiden van kennis met betrekking tot mineralenmanagement, gericht op het tijdig realiseren (onderschrijden) van de Minas-eindnormen en de bijbehorende emissies. Het gaat daarbij om mineralenmanagement in ruime zin: het verbeteren van de bedrijfsopzet en/of de bedrijfsvoering om de benutting van mineralen te vergroten, dus inclusief het optimaliseren van het gebruik van dierlijke mest en het aanpassen van de mestafzet. In het onderzoek zijn de doeltreffendheid en het doelbereik onderzocht; dat wil zeggen dat gekeken is naar de relatie tussen het instrument 'Nitraatprojecten' en het gedrag van ondernemers.

Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd middels:

- interviews onder acht projectleiders en de projectmanager van het nitraatbureau;
- een expertmeeting;
- een schriftelijke enquête onder kennisintermediairs die betrokken waren bij het Actieplan (agrарisch vertegenwoordigers, accountants en voorlichters), respons was 63;
- een schriftelijke enquête onder circa 300 agrariërs, respons was 148 (115 veehouders, 23 akkerbouwers en 10 overige agrarische ondernemers waaronder telers).

Resumerend antwoord op de evaluatievragen

Beantwoording evaluatievraag 1.

Draagt het actieplan met haar kennisoverdrachtstructuur en onderscheiden nitraatprojecten daarin, voldoende bij aan de realisering van de Minas-verliesnormen 2003 bij agrariërs in de brede praktijk?

Na optelling van de individuele projectresultaten wordt geconcludeerd dat het actieplan in voldoende mate heeft bijgedragen om agrariërs aan de verliesnormen te laten voldoen. Over het synergie-effect, de gezamenlijke doelstelling van het actieplan en haar kennisoverdrachtstructuur zijn de respondenten in dit onderzoek echter minder positief.

Kijkend naar het bereik bij de ondernemers kan op basis van dit onderzoek het resultaat als licht voldoende betiteld worden. Wellicht is het echter te ambitieus om alle ondernemers te willen bereiken. Het uitgangspunt van vraagarticulatie is moeizaam gebleken, deels omdat de kennisbehoefte bij de ondernemers onbekend was, maar ook omdat het aanbod in eerste instantie niet goed aansloot op de bedrijfsvoering van de ondernemer. Binnen de kennispiramide, maar met name daarbuiten door de kennisintermediairs is de kloof tussen kennisaanbod en kennisvraag verkleind. Ad hoc is er wel veel samenwerking geweest tussen projecten, de afstand tussen de onderzoeker en de praktijk is verkleind en een brug is gemaakt tussen 'voorlopers en volgters'.

Beantwoording evaluatievraag 2

Worden de binnen het actieplan ontwikkelde en/of ingezette managementtools en voorlichtingsmiddelen in de brede praktijk in voldoende mate toegepast?

De meeste ondervraagde projectleiders waren (zeer) tevreden over de kennisverspreiding vanuit de projecten waarbij veel media zijn ingezet. Over het gebruik van de managementtools en voorlichtingsmiddelen zijn de meeste intermediairs (deels) tevreden maar 10% vond dat hij/zij onvoldoende betrokken is geweest en 18% was ontevreden over de afstemming binnen de projecten om een goede kennisverspreiding te waarborgen. Dit is een vrij kritieke bevinding wanneer bedacht wordt dat het doel van de kennisverspreiding binnen het actieplan was om de ontwikkelde, getoetste en toegepaste kennis vanuit de projecten middels de intermediairs door te laten stromen naar de brede praktijk. Ten aanzien van de managementtools geven de resultaten aan dat deze overwegend neutraal zijn ontvangen terwijl ze juist een duidelijke bijdrage hadden moeten leveren.

Beantwoording evaluatievraag 3

Heeft het actieplan bijgedragen aan een betere acceptatie van de verliesnormen 2003 door agrariërs in de brede praktijk?

Het actieplan heeft, blijkens de onderzoekresultaten, wel degelijk een bijdrage geleverd aan een betere acceptatie onder agrariërs in de brede praktijk. Acceptatie is in het onderzoek getoetst middels de strategische ruimte. Er is echter geen reden om de vlag uit te hangen. Het onderzoek toont aan dat ten aanzien van de feitelijke (1) bewustwording over de mineralenproblematiek, (2) de operationele en (3) strategische kennisverruiming, het slechts gaat om een verruiming van ongeveer 20% - 30% van het totaal aantal ondervraagde ondernemers ($N=148$). Evenwel is een beweging in gang gezet om de milieunormen te bereiken en het mineralenmanagement integraal te verbeteren.

Voor meer informatie zie LEI-rapport 'Evaluatie Actieplan Nitraatprojecten: Kennisdiffusie voor de realisatie van de Minas-eindnormen' (www.lei.wageningen-ur.nl).